

INK IZ VANA KOJI AČI

INKLUZIVNI KOTAČ 2
Rijeka, veljača 2023.

ISSN
2975-6367

NAKLADNIK
Udruga Ri Rock
Delta 5, Rijeka

ZA NAKLADNIKA
Jelena Martinčić

U IZRADI ČASOPISA
SUDJELOVALI SU
Martina Blečić
Marijana Josipović
Ema Jurković
Josipa Komljenović
(ilustracija na str. 7)
Luka Lakić
Erdina Najev

TISAK
Riso i prijatelji

NAKLADA
200 primjeraka

Časopis se tiska
u sklopu projekta
Inkluzivni kotač,
uz financijsku
potporu Fonda za
aktivno građanstvo,
sredstvima Islanda,
Lihtenštajna i
Norveške u okviru
EGP-a.

Primjerci časopisa
su besplatni.

udrugarirock@gmail.com
inkluzivnikotac@gmail.com

Drage čitateljice i čitatelji!

Pred vama je drugi broj časopisa Inkluzivni kotač, nastalog u sklopu istoimenog projekta koji omogućava Fond za aktivno građanstvo sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP-a. Projekt provodi Udruga Ri Rock u partnerstvu s Romskom organizacijom mladih Hrvatske, a njegov je osnovni cilj jačanje građanske svijesti i angažmana u vezi romskih tema kroz inkluzivne prakse i poticanje pozitivnog diskursa o Romima i romskoj zajednici.

U provedbu projekta uključile su se medijske djelatnice romske nacionalnosti koje će, između ostalog, kroz 16 radijskih emisija na riječkom radiju zajednice, Radio Roži, izvijestiti o različitim romskim temama, ispričati pozitivne priče te predstaviti vlastitu zajednicu u nešto drugačijem svjetlu. Kako bi njihove pozitivne priče došle do čim većeg broja slušatelja, moći ćete ih čuti diljem Hrvatske – osim na Radio Roži emitiraju se i na Radio Rojcu, Radio KLFM-u i Radio Kastvu.

Sve te emisije pretočene su u članke popraćene zanimljivim ilustracijama i dodatnim informacijama. Tako je nastao časopis Inkluzivni kotač koji upravo držite u rukama. U ovom broju donosimo vam razgovor sa Sinišom Senadom Musićem iz Romske organizacije mladih Hrvatske. Našoj je Erdini predstavio udrugu, njezinu viziju i planove. Ako vam se sviđa to što rade, slobodno im se javite i budite dio ove pozitivne priče! Osim toga, tu je i razgovor s dr. sc. Ljatišom Demišem s Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji nam je predstavio bogatu povijest romskog jezika te odgovorio na mnoga zanimljiva pitanja naše Valentine.

A kako biste i njih bolje poznali, donosimo i kratko predstavljanje Erdine Najev i Valentine Pavić, naših inspirativnih mladih novinarki koje su pripremile i vodile oba razgovora. U ovom broju predstavljamo još i riječki radio zajednice, našu Radio Rožu, na kojoj se snimaju i emitiraju radijske emisije Inkluzivnog kotača.

Uživajte u čitanju. Do idućeg broja!

Radio Roža prvi je riječki internetski radio zajednice (community radio). Službeno počinje s radom 2019. otkad se Rožin studio nalazi u Omladinskom kulturnom centru Palach, koji je već više od 50 godina simbol alternativne kulture u Rijeci i šire. Od tada je radio razvijao brojne emisije i projektne aktivnosti (Audio Brickizine, Korona Kid, Digitalne Rožice, 17 bitnih, Odašiljač, RiGenerAkcija!) kroz koje su se razvili audio-vizualni programi obrazovnog karaktera za djecu i mlade opće populacije te djecu i mlade s teškoćama u razvoju, stvorio se novinarski i urednički kadar osposobljen za adekvatno izvještavanje o ranjivim skupinama, kao i radionice radijske produkcije za umirovljenike te radijske emisije o kvalitetnom starenju.

U stvaranju programa sudjeluje oko 20 urednika, tehničara, voditelja i vanjskih suradnika. Uz glazbu, prvenstveno alternativnu i nekomercijalnu, i brojne tematske i mozaične emisije kojima se nastoji podržati lokalna glazbena, kulturna, umjetnička, humanitarna i aktivistička zbivanja te predstaviti ljude koji stoje iza njih, radio organizira i prijenose uživo glazbenih i kulturnih događanja te ugošćava znanstvenike, stručnjake i umjetnike.

Uz to, Roža je članica regionalne mreže radijskih postaja i proizvođača radijskog programa „Next You“, koja je nastala s ciljem razvoja i povezivanja, razmjene iskustva i radijskog sadržaja te informiranja o kulturnim scenama regije. U rad mreže uključeno je šest partnera: Radio Študent (Ljubljana), Kulturanova (Novi Sad), Abrašradio (Mostar), Kanal 103 (Skopje), Radio Student (Zagreb) i Radio Roža (Rijeka).

Emisije i brojni prilozi koji se emitiraju na Radio Roži dostupni su i na platformi Mixcloud za neograničeni pristup slušateljima različitih profila koje želimo i nastojimo privući te potaknuti na proaktivno djelovanje u zajednici. Svjedočimo rastu popularnosti podcasta te sve većem razvoju i popularizaciji medija zajednice koji nastaje u zajednici, za zajednicu, koji vodi zajednica i koji se bavi problemima zajednice te vjerujemo u još veći rast našeg malog radija u godinama koje dolaze.

Rožu slušajte na radio-roza.org, a ako imate ideju i pridružili biste nam se, ili barem istražili kako i što radimo, javite nam se na radio.rozari@gmail.com.

Novinarka A. Galant s gostom B. Božičem

Romska organizacija mladih Hrvatske

Treća emisija Inkluzivnog kotača donosi razgovor Erdine Najev sa Sinišom Senadom Musićem, potpredsjednikom Romske organizacije mladih Hrvatske. Razgovarali su o programima i aktivnostima udruge, njezinim postignućima i planovima za budućnost. Pročitajte!

Erdina: U današnjoj emisiji Inkluzivni kotač razgovarat ćemo o pokretačima Inkluzivnog kotača, o onima koji su zakotrljali taj kotač, a to je Romska organizacija mladih Hrvatske u suradnji s Ri Rockom. Zahvaljujući njima imamo priliku obavještavati, informirati i pomagati našim slušateljima. Današnji gost je potpredsjednik Romske organizacije mladih Siniša Senad Musić koji će nam govoriti o svojoj organizaciji mladih, o programima i aktivnostima udruge. Pozdrav i dobro nam došao!

Siniša: Hvala na pozivu, pozdrav tebi i svim slušateljima.

E: Kako bi u par riječi opisao svoju organizaciju? Koji su glavni programi, cilj i današnja postignuća?

S: Romska organizacija mladih Hrvatske nastala je iz Romske udruge mladih Brodsko-posavske županije. Godine 2019. promijenili smo ime i počeli raditi na nacionalnoj razini.

U samo dvije godine napravili smo jako puno jer smo uspjeli okupiti mlade Romkinje i Rome, kao i ostale ljude koji vjeruju u naše ciljeve. Naši ciljevi su usmjereni na integraciju Roma u hrvatsko društvo, međutim specifični ciljevi su integracija mladih, borba protiv diskriminacije prema Romima i unutar romskog društva. Također, fokusirani smo na prava Romkinja i romske djece. Najviše se bavimo obrazovanjem i zapošljavanjem, a u drugom su planu umjetnost te politička i društvena participacija.

E: A po čemu se udruga najviše ističe?

S: Po mom mišljenju mi smo oni koji su počeli stavljati mlade u prvi plan, ne samo u smislu objekta, već u smislu subjekta, da oni odlučuju što i kada treba raditi. Uz to, u samo dvije godine smo već u nekoliko navrata imali po 14-15 zaposlenih plus volontere i ljude koji su privremeno radili. Sada s projektom Inkluzivni kotač četiri mlade Romkinje potičemo u smjeru medijskih djelatnica.

E: Je, je, i među te četiri sam i ja tu. Hvala još jednom na toj prilici i drago mi je što imam priliku raditi s tobom. Zanima me što tebe motivira za rad u udruzi i koja je generalna motivacija svima vama za ovako uspješan rad?

S: Ušao sam u organizaciju civilnog društva nakon što sam doživio diskriminaciju pri zapošljavanju i zanimalo me koliko često se to događa onima koji su drugačiji po svom rođenju. Ja sam se jednostavno rodio kao Rom. Onda sam vidio koliko se nepravde nanosi ljudima koji su rođeni na krivom mjestu i s „krivim“ etnicitetom. Nisam mogao prihvatiti da dijete rođeno u siromašnoj obitelji i u segregiranom naselju neće nikada imati priliku ostvariti svoj puni potencijal. To je bio prvi motiv.

Drugi motiv mi je bio učenje povijesti Roma vezane uz zaboravljeni genocid, Samudaripen, žrtvu koju su podnijeli Romi, Romkinje i djeca u Drugom svjetskom ratu. Kada sam krenuo raditi s tog polazišta, mislim da sam nadahnuo mnoge druge da se bave time. I to me motivira.

E: A možeš li nam reći kako bi općenito ocijenio civilno društvo u kontekstu romske nacionalne manjine? Gdje su Romi najaktivniji?

S: Ja mislim da postoji šest ili sedam romskih udruga koje funkcioniraju kao udruge i uspijevaju financirati projekte kojima ostvaruju svoje ciljeve. Međutim, jako je malo udruga koje rade na nacionalnoj razini. Mislim da je Romska organizacija mladih Hrvatske jedina udruga koja radi na nacionalnoj razini uz udругu “Kali Sara”, koja je krovna organizacija Roma. U tom kontekstu ne govorimo samo o krovnoj organizaciji Roma, nego i drugim manjinskim krovnim organizacijama Srba, Talijana, Mađara i ostalih.

Po mom mišljenju one pripadaju civilnom sektoru, međutim to nisu nevladine organizacije s obzirom na to da dio financija dolazi bez natječaja u njihov budžet. S jedne strane pozitivni aspekti toga su, na primjer, izgradnja Romskog memorijalnog centra i Romskog kulturnog centra koji je sagrađen u Istri, osnivanje Romskog radija.

To ne bi bilo moguće da nemate organizaciju koju podupire Vlada. Nešto što otežava razvoj romskog civilnog sektora je njegova etnička povezanost s politikom. Iako razne udruge sudjeluju u političkom životu, ona koja se najbolje iskaže se automatski smatra igračem u političkom sektoru. Kroz povijesni pregled možemo utvrditi da je svaka udruga koja se iskazala na kraju predložila svoga kandidata ili za vijeće ili za sabor i automatski postala

politički protivnik onome tko je tada bio na vlasti. Tada dolazi do neprijateljskog raspoloženja između udruga, čime se pridaje veća važnost formi organizacija, a smanjuje važnost sadržaja koji stvaraju.

E: A koji su daljnji planovi ROM HR-a, a jesu i neke nove suradnje na pomolu i što bi nam najavio?

S: ROM HR trenutno ima mandate Europske komisije za pitanje alternativnih izvještaja o provođenju nacionalne strategije u Hrvatskoj i u Sloveniji, što znači da je naš rad prepoznat i vani, izabrani smo

i da to radimo za drugu zemlju. Radimo na umjetničkom djelu i borbi protiv diskriminacije u predstavi “Imamo li izbora?” u formi forum-teatra, koji vodi Rosa Oršuš i u kojemu okupljamo glumačku kremu romske nacionalne manjine, tu sam i ja kao dobitnik Nagrade hrvatskog glumišta. Tu je i Severina Lajtman koja je završila Privatnu umjetničku gimnaziju, o njoj ima nekoliko dokumentaraca.

Imamo i Rikarda Osmanovića, koji je drugi Rom koji pohađa tu školu, tako da je to očigledno sektor koji se jako razvija među tim mladim ljudima, tako da će to i dalje biti naš fokus. I dalje će biti aktivan naš program mentorstva u kojemu mlade Romkinje i Romi koji studiraju daju instrukcije i pomažu romskoj djeci iz osnovne škole, rade s obiteljima i sa školom kako bi se popravili obrazovni ishodi.

Koristimo i 4M digitalnu metodu, kako bismo djecu motivirali da upišu srednju školu i da lakše izaberu čime će se baviti. To radimo kroz igranje uloga, ali istovremeno pružamo pravu mentorsku podršku kako bi se ostvarili bodovi za srednju školu, kako bi se ostvarilo pravo na smještaj u domu, kako bi ti ljudi imali ono što donatori često ne prepoznaju, a to su mentori.

Nije jednostavno kad dođete iz segregiranog romskog naselja u Zagreb, Rijeku, Osijek, a nikad niste bili u velikom gradu, ne poznajete ljude, jednostavno se osjećate sami. Zato je tu program mentorstva, da im oni koji su prošli kroz to i koji pričaju njihovim jezikom pomažu u toj prilagodbi i ulasku

u društvo. Imamo ROUM, socijalno poduzeće koje je već stvarno prepoznato i koje je osvojilo različite nagrade.

E: Možeš li nam reći više o ROUM-u? Na web-stranici piše kako je riječ o centru za spašavanje odbačenih predmeta, gdje se okupljaju Romi i umjetnici kako bi metodom nadciklaže od otpada stvorili unikatne stvari za dizajn interijera. Reci nam više o trenutnoj fazi projekta i planovima za budućnost.

S: ROUM je program koji je pokrenula Tamara Puhovski, a kasnije smo članovi bili Jagoda Novak, Milan Mitrović i ja. ROUM je dobitnik nagrada Reach for Change Hrvatska, Pokreni nešto svoje, nagrade Žuti okvir National Geographica. Radi se upravo onako kako smo rekli, od otpada se stvaraju umjetnička djela, a spajamo mlade Romkinje i Rome s renomiranim hrvatskim i stranim

umjetnicima. Svako umjetničko djelo ima svoju digitalnu priču koju izrađuju romska i neromska djeca od petog do osmog razreda te kroz taj digital storytelling motiviramo djecu za školovanje, za obrazovanje i dajemo nova znanja koje im trenutno nisu dostupna. Trenutno prodajemo preko webshopa, a i reklamiramo se pa nas ljudi sami kontaktiraju. ROUM je prvo romsko socijalno poduzeće u Hrvatskoj koje se stvarno pokazalo na najvišoj razini s obzirom na to da su te velike nagrade koje su dobili veoma značajne te da se natječemo s različitim drugim ljudima, ne u romskom sektoru nego u sektoru startup-ova i gospodarskih objekata.

E: Čuli smo još jedan pozitivan primjer djelovanja ROM HR-a, želim vam još puno umjetničkih i poslovnih uspjeha u ovom programu. Spomenuo si ranije akcijski plan i nove suradnje oko izrade dokumenta koji bi trebao služiti

kao polazište za uključivanje romske populacije u društvo. Akcijski plan za PGŽ prvi je takve vrste koji će se raditi u Republici Hrvatskoj. Po čemu je prvi, što iz njega treba izaći i koji je cilj donošenja takvog dokumenta?

S: Samo mali ispravak. Akcijski plan Primorsko-goranske županije neće biti prvi. Akcijski planovi su preporuka Europske komisije za lokalnu i regionalnu samoupravu koje bi trebalo donijeti kako bi se točnije pogodile potrebe ljudi u toj županiji, gradu ili općini. Ono što je specifično kod akcijskog plana Primorsko-goranske županije je da su voditelji, koji će biti ključni za izradu, koji će prikupljati podatke, koji će pisati akcijski plan, Romi. To ćemo raditi ja i kolegica Marina Horvat. Ja imam veliko iskustvo vezano uz izradu Nacionalnog plana. Bio sam u Povjerenstvu za praćenje provedbe nacionalnog plana i izradu alternativnih izvještaja za Europsku komisiju.

To je značajno zato što na nacionalnom nivou imate određene ciljeve za cijelu Hrvatsku. Kada govorimo o lokalnoj i regionalnoj razini, onda Romi i oni koji donose odluke u samoupravi trebaju vidjeti koji su prioriteti za tu županiju. To će biti dosta izazovno zbog toga što Primorsko-goranska županija u svojem regionalnom obuhvatu ima Rome, koji recimo na području Delnica imaju drugačije potrebe od Roma koji su recimo u gradu Rijeci. Tako da ćemo se tim akcijskim planom fokusirati na potrebe i jednih i drugih. Ono što je važno ovdje je imati suradnju s donositeljima odluka, jer to je u konačnici dokument koji donosi Primorsko-goranska županija.

E: Nakon svega što si nam ispričao, što bi poručio za kraj? Jesmo li nešto možda izostavili?

S: Kada pričamo o Romima, važno je da svatko bude svjestan i da se sjeti da je bio u poziciji da diskriminira nekoga po nekom obilježju, ali isto tako da je u poziciji da bude diskriminiran po nekom obilježju i da je lakši put generalizirati i reći “oni su takvi”, bez obzira o kome pričamo. Dobro je upoznati i prihvatiti različitosti jer te različitosti su bogatstvo društva i bogatstvo svake osobe.

E: Za kraj bih poručila kako ću i u narednim emisijama nastojati promovirati razne romske organizacije i udruge s ciljem da ukažem na broje pozitivne promjene koje se događaju oko nas. Svakako potražite Romsku organizaciju mladih Hrvatske na internetu, društvenim mrežama te bacite oko na bogat program koji stvaraju.

Tekstovi su uređeni i prilagođeni tiskanom formatu. Cjelovite razgovore možete poslušati skeniranjem koda.

TKO TO TA

U ovom broju Inkluzivnog kotača Valentina Pavić, prva Romkinja upisana na Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Iki, predstavlja nam romski jezik. Uz stručnu pomoć dr. sc. Ljatifa Demira, profesora na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, nudi nam odgovore na pitanja

kojim to sve jezicima govore Romi, postoji li “službeni” romski jezik i koliko se dobro mogu sporazumijevati Romi iz različitih regija svijeta.

Valentina: Iz prvoga broja časopisa saznali smo da se Romi počinju na području Hrvatske dokumentirano javljati u 14. stoljeću, a da u većem broju dolaze tijekom 18. i 19. stoljeća. Najviše naseljavaju područje Međimurja i Podravine te govore različitim jezicima, pri čemu se ističe stari rumunjski dijalekt ljimba d’bajaš (znan i kao bajaški jezik). U Nacionalnom planu za uključivanje Roma (Vlada Republike Hrvatske, 2021.) piše da se danas u većini ovdašnjih romskih obitelji govori upravo bajaškim jezikom (44,9 %), nakon čega slijedi hrvatski jezik (33,9 %) pa romski jezik ili romani čhib (18,5 %) te naposljetku albanski jezik (2 %). Iz ovoga možemo vidjeti da Romi ne govore jednim jezikom, iako postoji jezik koji se naziva romskim. Kako bismo razjasnili ove informacije pozvali smo u pomoć stručnjaka koji se već više od 30 godina bavi romskom kulturom i jezikom. Čast mi je predstaviti i pozdraviti doktora znanosti Ljatifa Demira koji predaje na diplomskom

MOJ PRICA?

studiju romistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pozdrav i dobro nam došli!

LJ: Bolje Vas našao! Dobar dan Vama i svim slušateljima koji će nas slušati. Nadam se da će svi saznati nešto više o romskom jeziku, kulturi i nekim stvarima koje su zaista i u 21. stoljeću široj javnosti prilično nepoznate.

V: Pronašla sam podatak da ste napisali 5 knjiga te kao koautor sudjelovali u izradi čak 11 knjiga. Iza toliko obimnog rada očito je morala stajati neka snažna motivacija. Što Vas je potaknulo na proučavanje romskog jezika?

LJ: Ja sam govornik romskog jezika jer sam taj jezik naučio od svoje majke. Inače, kada spominjemo romski jezik, mi mislimo na samo jedan i jedinstveni jezik. To je jezik romani čhib. Motiviralo me to što je, u biti, taj jezik prilično nepoznat drugima unatoč tome što ga govori više od 12 milijuna ljudi u Europi (od ukupno 15 milijuna Roma u Europi). To je jaka motivacija da se radi na tom jeziku, jeziku čiji su pojedini elementi doista stari.

V: Dotakli ste se povijesti romskog jezika. Na koji su način migracije Roma utjecale na formiranje toga jezika?

LJ: Romski jezik proizašao je iz nekoliko narodnih jezika koji su bliski sanskrtu. Sanskrt je jedan od najstarijih jezika na svijetu. To je jezik koji se zapisivao već u 5. st. pr. Kr., na njemu su pisane Vede i na njemu je Panini zapisao prvu gramatiku na svijetu. Dakle, smatra se da je romski jezik nastao negdje u 6. st. iz novoindoarijskih jezika. On posjeduje mnogo zajedničkih osnovnih elemenata s jezicima hindi, nepali i pandžabi te drugim jezicima sjeverne Indije. Sam romski jezik potječe iz sjeverozapadne Indije. Glede romskih migracija, one su se prema zapadu odvijale u nekoliko većih valova. Zadnja velika migracija dogodila se 1018. kada je 80-ak tisuća Roma odvedeno iz indijskog Kannauja prema gradovima današnjeg Afganistana. Tijekom tih migracija Romi su se povezali s perzijskim, armenskim i starogrčkim jezikom te jezicima Slavena. Stanovnici država kroz koje su prolazili Romi nisu proučavali romski jezik budući su Romi bili nomadi koji su dolazili i odlazili, bez svog doma i domovine. Stoljećima se smatralo

da Romi govore nekim žargonom kojeg su sami osmislili da bi se tajno sporazumijevali. To je zbog toga što ta društva nisu poznavala sanskrt.

V: Rekli ste da je romani čhib jedinstveni jezik. Znači li to da, primjerice, Romi u Bugarskoj govore istim jezikom kao i Romi u Mađarskoj? Može li se reći da je to službeni jezik Roma?

LJ: Da, romski jezik iliti romani čhib je jedan jedinstveni i službeni jezik svih Roma svijeta. To je jezik koji ćete naći i prepoznati u, primjerice, australskom Melbourneu, kao i u američkom New Yorku. To je jedan te isti jezik. Isto tako se Romi iz Bugarske lako sporazumijevaju s Romima iz Mađarske, s time što će ovi prvi onda izostavljati slavenske, a ovi drugi mađarske riječi koje su u nekoj mjeri ušle u romski jezik na tim područjima.

V: Može li se onda reći da je romski jezik danas standardiziran?

LJ: Romski jezik, opet ću spomenuti, je jedan jedinstveni jezik. On, kao i svi ostali jezici, ima svoje govore i dijalekte. Suprotno vjerovanju da romski jezik ima mnogo dijalekata, on ih zapravo ima samo dva. To su sjeverni i južni dijalekt ili, kako se službeno nazivaju, vlah i non-vlah. Vlah je imao više dodira s rumunjskim i vlaškim jezikom te je otuda u njemu mnogo riječi iz tih jezika, dok je non-vlah pak bogat perzijskim, grčkim i turskim elementima. Ponekad se zbog toga misli da su to dva različita jezika, premda to oni nisu. Radili smo istraživanja koja su pokazala da govori romskoga jezika uvijek imaju 85 % zajedničkih obilježja, gdje god se

njima govorilo. To dokazuje da je riječ o jednom te istom jeziku koji ima svoja narječja, kao što ih imaju svi jezici svijeta. I u hrvatskom jeziku imate puno regionalnih razlika, recimo, Dalmatinci se ne mogu u svemu sporazumjeti s Međimurcima. Međutim, sve je to je u okviru jednog jedinog hrvatskog jezika.

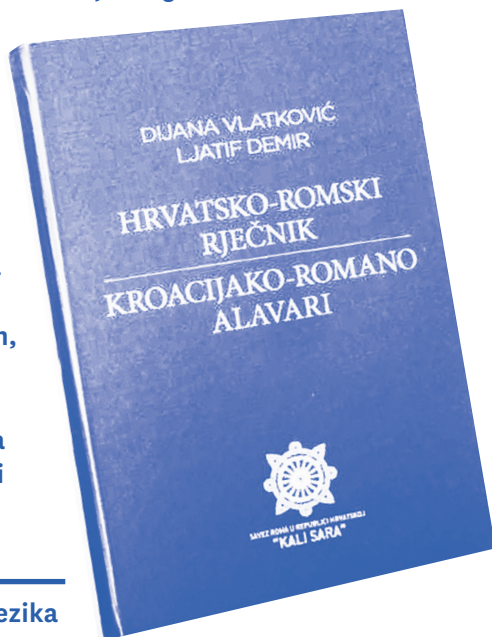
V: Koji je položaj romskog jezika u Hrvatskoj? Pročitala sam da je ovdašnja romska zajednica glede toga dosta specifična. Možete li nam objasniti o čemu je točno riječ?

LJ: To što se ljudi izjašnjavaju kao Romi ne znači da govore romskim jezikom. Isto je, recimo, i s pripadnicima drugih naroda koji duže vremena žive u nekoj državi pa onda preuzmu jezik toga naroda. Romi su, dakle, u Hrvatskoj jedan narod, ali govore različitim jezicima. Neki govore romskim jezikom, neki starim rumunjskim narječjem kojim govore Romi Bajaši, Banjaši ili Bojaši kako ih nazivaju u drugim zemljama, dok u Istri Aškalijske govore albanskim jezikom. Za razliku od drugih zemalja, u Hrvatskoj je specifična situacija utoliko što negdje oko 70 % Roma ne govori romskim jezikom, već govore starorumunjskim (dakoromanskim), tj. bajaškim jezikom.

V: Pročitala sam jednu izjavu Mirdite Salihu, novinarka, urednice i prevoditeljice, koja je izjavila kako danas slobodno možemo reći da je romski jezik najbogatiji jezik na svijetu jer ima široku lepezu dijalekata. Slažete li se s tom izjavom?

LJ: Najbogatiji je zato što ga govori

toliko ljudi. Rekao sam već da najmanje 12 milijuna Roma u Europi govori tim jezikom. Računa se da je to bogat jezik jer na njega snažno utječu primjesama svi susjedni jezici s kojima je on u doticaju. Hrvatsko-romski rječnik, čiji smo autori ja i Dijana Vlatković, ima 30 000 natuknica. Nitko nije vjerovao da je to moguće, ali mi smo to dokazali. Ja vam slobodno mogu reći da sad već romski jezik ima negdje oko 120 000 riječi, što ga zaista stavlja u kategoriju bogatih jezika. Međutim, jedan od najvećih problema je taj što se romski jezik ne poučava kao materinji jezik djeci u osnovnim školama u Hrvatskoj.

Tekstovi su uređeni i prilagođeni tiskanom formatu. Cjelovite razgovore možete poslušati skeniranjem koda.

V: Što je Dan romskog jezika i zašto se obilježava?

LJ: Svjetski dan romskog jezika je dan kada je UNESCO proglasio romski jezik kao kulturnu svjetsku baštinu. Ta inicijativa je potekla iz Hrvatske na inzistiranje nas nekolicine, ponajviše saborskog zastupnika Veljka Kajtazija. Proglašen je taj dan, 5. studeni, kao Svjetski dan romskog jezika i on se sad kao takav obilježava u dvadesetak zemalja u Europi.

V: Hvala Vam, profesore Ljatif, što ste odvojili svoje vrijeme za ovu zanimljivu temu o kojoj se malo priča!

Moje ime je Valentina Pavić. Uskoro punim 24 godine. Trenutno sam studentica četvrte godine na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu. Slobodno vrijeme volim provesti s obitelji i prijateljima družeći se i radeći nešto s njima.

Moje ime je Erdina Najev. Imam 22 godine, a osjećam kao da još uvijek imam 15. Najljepši dani su mi bili oni u srednjoj Prirodoslovnoj i grafičkoj školi Rijeka koja je ispunjena dobrom vibrom, veoma razumnim profesorima i širokim programima. Trenutačno radim u struci kao kemijska tehničarka. Zadoljna sam poslom, međutim uvijek sam željna napretka i u pripremama sam za fakultet. Slobodno vrijeme se rijetko nađe i volim ga maksimalno iskoristi na svakakve načine. Vjerujem da se sve događa s razlogom, zato iskorištavam sve ponuđene prilike i učim što je više moguće. Idem kroz život s mišljenjem da uvijek može bolje i uvijek može biti gore.

